

DUOMENŲ BAZĖS SĄVOKA EUROPOS SĄJUNGOS IR LIETUVOS RESPUBLIKOS
TEISĖJE

Doktorantas Ramūnas Birštonas

*Mykolo Romerio universiteto Teisės fakulteto Civilinės ir komercinės teisės katedra
Ateities g. 20, LT-08303 Vilnius
Telefonas 271 45 87
Elektroninis paštas birstonas@mruni.lt*

Pateikta 2005 m. gruodžio 7 d., parengta spausdinti 2006 m. kovo 1 d.

Santrauka. Straipsnio tikslas – išnagrinėti ir palyginti Europos Sąjungos ir Lietuvos Respublikos teisės aktuose pateikiamų duomenų bazės sąvokas. Šis klausimas Lietuvos mokslinėje literatūroje nėra tyrinėtas.

Iškeltam tikslui pasiekti analizuojami Lietuvos Respublikos ir Europos Sąjungos teisės aktai, Europos Teisingumo Teismo ir Europos Sąjungos valstybių narių nacionalinių teismų sprendimai, užsienio šalių teisės teoretikų darbai.

Pirmoje straipsnio dalyje nagrinėjamas 1996 m. kovo 11 d. Europos Parlamento ir Europos Sąjungos Tarybos direktyvos 96/9/EB dėl duomenų bazių teisinės apsaugos pateikiamas duomenų bazės apibrėžimas, antroje – Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatyme įtvirtintas duomenų bazės apibrėžimas. Analizė atskleidžia, kad pastarasis neatitinka duomenų bazės apibrėžimo, pateikto Direktyvoje, ir šis neatitikimas gali būti laikomas Direktyvos nuostatų pažeidimu. Autorius siūlo suvienodinti Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymą su Direktyva.

Straipsnyje remiamasi istoriniu, sisteminiu, loginiu, lingvistiniu tyrimo metodais.

Pagrindinės sąvokos: duomenų bazės, teisinė apsauga.

IVADAS

Duomenų bazių teisinės apsaugos būtinybę nesunku paaiškinti. Pirmą, informacija šiandienos pasaulyje yra viena svarbiausių, o gal ir pati svarbiausia prekė. Todėl preke tapo ir duomenų bazės, kurios tą informaciją padeda pasiekti, o duomenų bazių kūrimas – svarbiu verslo sektoriumi [1, p. 40; 2, p. 1].

Antra, duomenų bazei sukurti reikalingos nemažos investicijos. Tačiau investicijos sukurtai duomenų bazei nukopijuoti yra minimalios. Todėl duomenų bazės – labai pažeidžiama prekė.

Iš minėtų dviejų postulatų logiškai išplaukia trečiasis – reikalinga duomenų bazių teisinė apsauga. Nesant tokios apsaugos kurti duomenų bazes būtų ne tik nepelninga, bet ir nuostolinga: duomenų bazę, į kurios kūrimą vienas asmuo investavo daug pinigų, darbo ir laiko, kitas asmuo gali nukopijuoti kone akimirksniu ir beveik už dyką ir pradėti konkuruoti su pirmuoju, nustatydamas

gerokai mažesnę kainą. Taigi kurti duomenų bazes nesant jų apsaugos nebūtų jokio akstino, o kartu nukentėtų ir visa visuomenė, kuriai nebebūtų pateikiama jai tokia svarbi informacija [3, p. 426–427; 2, p. 2]¹.

Tačiau konstatavus, kad duomenų bazių teisinė apsauga būtina, iškyla gerokai sudėtingesnis klausimas: kokios apimties ši apsauga turėtų būti. Ir pirmasis klausimas, į kurį reikia atsakyti – kas laikytina duomenų baze.

1996 m. kovo 11 d. Europos Parlamento ir Europos Sąjungos Tarybos direktyvos 96/9/EB dėl duomenų bazių teisinės apsaugos [4] (toliau – Direktyva) 1 straipsnyje pateikiamas duomenų bazės apibrėžimas. Lietuvos Respublika direktyvos nuostatas ir duomenų bazės sąvoką yra perkėlusį į Lietuvos Respublikos autorių teisių

¹ Yra ir ketvirtasis, ne mažiau svarbus postulatų – suteikiant duomenų bazėms teisinę apsaugą turi būti išlaikyta pusiausvyra tarp duomenų bazių gamintojų ir vartotojų teisėtų interesų.

ir gretutinių teisių įstatymą (toliau – ATGTĮ) [5]. Šio straipsnio **tikslas** – išanalizuoti ir palyginti Direktyvoje bei ATGTĮ pateikiamas duomenų bazės sąvokas.

Yra bent kelios svarios priežastys, dėl kurių duomenų bazės sąvoka turi tapti tyrimo objektu. Pirmą, šios sąvokos išaiškinimas kartu nubrėžia duomenų bazių teisinės apsaugos ribas. Objektui, kurio neapima duomenų bazės sąvoka, nesuteikiama ir duomenų bazėms numatyta apsauga¹. E. Derclaye'o žodžiais, duomenų bazės sąvoka yra pirmasis reikalavimas, ribojantis duomenų bazių apsaugą [6, p. 466].

Antra, duomenų bazės sąvoka, kaip ir daugelis teisinių svokų, nėra savaime suprantama ir reikalauja papildomo išaiškinimo. Nors tiek Direktyva, tiek ATGTĮ duomenų bazės apibrėžimą pateikia, tačiau šie apibrėžimai susideda iš požymių, kurie patys turi būti pakomentuoti.

Trečia, šiame straipsnyje pagrindžiama nuostata, jog lietuvių kalba pateikiamas autentiškas Direktyvos [7], taip pat ir duomenų bazės apibrėžimo vertimas yra netikslus ir neatitinkantis Direktyvos teksto kitomis kalbomis. Todėl manome, jog būtina atkreipti bent jau teisininkų dėmesį į pastebėtus neatitikimus.

Ketvirta, neatitinka ir Direktyvos bei ATGTĮ pateikiami duomenų bazės apibrėžimai. Šis faktas taip pat reikalauja komentaro.

1. DUOMENŲ BAZĖS SĄVOKA DIREKTYVOJE

Direktyvos 1 straipsnio 2 dalyje yra toks duomenų bazės apibrėžimas:

„pavienių, individualiai elektroniniu arba kitokiu būdu prieinamų ir metodiškai ar sistemingai išdėstytų kūrinių, duomenų ar kitokios medžiagos rinkinys“².

Mums svarbi ir Direktyvos 1 straipsnio 1 dalis, numatanti, kad pagal Direktyvą apsauga taikoma bet kokios formos duomenų bazėms, ir to paties straipsnio 3 dalis, numatanti, kad Direktyvos suteikiama apsauga netaikoma kompiuterinėms programoms, naudojamoms elektroniniu būdu pasiekiamų duomenų bazėms sudaryti arba tvarkyti. Dabar panagrinėsime apibrėžime nurodytus požymius atskirai.

1. Kaip nurodoma Direktyvos 1 straipsnio 1 dalyje, apsauga taikoma **bet kokios formos** duomenų bazėms³.

¹ Bet vien tai, kad kuris nors objektas gali būti pripažintas duomenų baze, nereiškia, kad jam automatiškai suteikiama Direktyvoje nustatyta apsauga. Tam duomenų bazė turi atitikti papildomus kriterijus: kad gautų autorių teisių apsaugą, duomenų bazė pagal duomenų parinkimą ir išdėstymą turi būti autoriaus intelektualinės veiklos rezultatas (Direktyvos 3 str.); kad duomenų bazė gautų *sui generis* teisių apsaugą, ji turi pasižymėti pakankamai didelėmis duomenų gavimo, tikrinimo ir pateikimo kokybinėmis ir (arba) kiekybinėmis investicijomis (Direktyvos 7 str.).

² Čia mes pateikiame savo, o ne autentiškame Direktyvos vertime esantį duomenų bazės apibrėžimą. Mūsų ir vertime pateiktą apibrėžimų skirtumus žr. žemiau.

³ Lietuviškame Direktyvos vertime 1 straipsnio 1 dalis skamba taip: „Ši Direktyva apima duomenų bazių bet kokio pobūdžio apsaugą“. Tai klaidingas vertimas, nes kitomis kalbomis ši dalis nurodo, kad Direktyva apima bet kokios formos duomenų bazių apsaugą, o ne duomenų bazių bet kokio pobūdžio apsaugą. Lietuviškas vertimas neologiškas vien todėl, kad Direktyva įtvirtina tik dvejopą – autorių teisės ir *sui generis* teisių – duomenų bazių apsaugą, tuo tarpu duomenų ba-

zės gali būti saugoma ir sutarčių teisės, deliktų, komercinių paslapčių teisės normomis ir pan.

Todėl duomenų bazės sąvoka apima ne tik elektronines duomenų bazes (pvz., esančias CD arba internetiniame puslapyje)⁴, bet ir visas kitas duomenų bazes, pirmiausia išdėstytas popieriuje (pvz., telefonų numerių sąrašas telefonų knygoje). Šiam imperatyvui antrina Direktyvos 1 straipsnio 2 dalyje pavartota frazė, kad duomenų bazės gali būti prieinamos „elektroniniu arba kitokiu būdu“, bei Preambulės 14 punktas⁵.

Tokių saugomų duomenų bazių išplėtimą lėmė kelios priežastys. Pirmą, buvo siekta išvengti situacijos, kai tai pačiai elektroninės ir neelektroninės formos duomenų bazei taikomas skirtingas teisinis režimas. Antra, egzistuojančios technologijos (pvz., nuskaitymas) leidžia nesunkiai ir be didelių investicijų neelektroninę duomenų bazę paversti elektronine, taigi neelektroninės duomenų bazės yra ne mažiau pažeidžiamos. Trečia, Sutarties dėl intelektualinės nuosavybės teisių aspektų, susijusių su prekyba [8], 10 straipsnio 2 dalis suteikia apsaugą tiek elektroninėms, tiek neelektroninėms duomenų bazėms [9, p. 1228–1229].

2. Duomenų bazę sudaro **kūriniai, duomenys ar kitokia medžiaga**. Ką gali reikšti „kūriniai, duomenys ar kita medžiaga“, Direktyvoje neaiškinama. Aiškiausia iš šių trijų elementų yra kūrinio sąvoka⁶. Tad duomenų baze laikytinas autorių teisės saugomų kūrinių arba jų ištraukų rinkinys, pavyzdžiui, eilėraščių rinkinys, dailės kūrinių albumas, antologija, enciklopedija, žurnalas ir pan. Iš esmės duomenų bazės sąvoka apima Berno konvencijos [10] 1 straipsnio 5 dalyje ir ATGTĮ 4 straipsnio 3 dalies 2 punkte minimus kūrinių rinkinius, išskyrus tuos retus atvejus, kai pastarieji neatitiks kitų duomenų bazių požymių.

Kita vertus, duomenų bazę gali sudaryti ir tokie kūriniai, kuriuos įstatymai išskiria iš autorių teisės saugomų objektų (pvz., ATGTĮ 5 str.). Ypač paminėtinos duomenų bazės, kurias sudaro teisės aktų ir teismų sprendimų rinkiniai (pvz., UAB „Pačiolis“ leidžiami teisės aktų sąvadai).

Sąvoka „duomenys“ – tai faktinė, statistinė ir panaši informacija, kurios kūrinio sąvoka neapima [11, p. 94]. Pavyzdžiais galėtų būti įmonių pavadinimai ir kontaktinė informacija įmonių kataloge, televizijos laidų pavadinimai ir televizijos programų laikas, meteorolo-

zės gali būti saugoma ir sutarčių teisės, deliktų, komercinių paslapčių teisės normomis ir pan.

⁴ Elektroninių duomenų bazių sampratą plėtoja Preambulės 13 punktas, pagal kurį „direktyva ginami darbu, duomenų ar kitokios medžiagos rinkiniai, kitaip dar vadinami „sankaupomis“, kurie tvarkomi, saugomi ir naudojami elektroninėmis, elektromagnetinėmis, elektrovaizdinėmis ir panašiomis apdorojimo priemonėmis“.

⁵ „kadangi šia direktyva reglamentuojama apsauga turi apimti taip pat ir neelektroniniu būdu sukurtas duomenų bazes“.

⁶ Čia reikia atkreipti dėmesį, kad lietuviškame Direktyvos vertime vartojama kita sąvoka – „darbai“. Manytina, kad pastarosios sąvokos pavartojimas yra paprasčiausiai netikslaus vertimo rezultatas. Tiek iš Direktyvos rengimo dokumentų, tiek iš pačios Direktyvos preambulės 17 punkto akivaizdu, kad apibrėžime turėtų būti vartojama ne sąvoka „darbas“, o „kūrinytis“ – taip, kaip pastaroji sąvoka suvokiama autorių teisėje. Šią klaidą galėjo paskatinti tai, kad kitose kalbose tiek kūrinio, tiek darbo sąvoka yra išreiškiami tuo pačiu žodžiu – *Work* (angl.), *Werke* (vok.).

giniai duomenys, netgi sąrašas, kokias prekes reikia pirkti parduotuvėje.

Sąvoka „kitokia medžiaga“ turėtų būti suvokiama kaip bendrinis informacijos sinonimas [12, p. 73]. Remiantis Preambulės 17 punktu, tai galėtų būti tekstai, garsai, vaizdai ir panašiai.

Galiausiai duomenų bazę gali sudaryti visi anksčiau minėti elementai – ir kūriniai, ir duomenys, ir kitokia medžiaga, pavyzdžiui, multimedijos produktai.

Atidžiau pažvelgus, visas tris sąvokas apima bendresnė informacijos sąvoka [13]. Tad nebūtų netikslu sakyti, kad duomenų bazės turinys gali būti apibūdintas kaip bet kokia informacija, su visu šios sąvokos neapibrėžtumu. Šiame kontekste pažymėtina, kad diskutuojama, ar duomenų bazės elementus galima aiškinti dar plačiau – kaip apimančius ir materialius objektus (pvz., tuomet paveikslų galerija būtų laikoma duomenų baze) [17, p. 998–1003].

Dėl aptariamo požymio savo nuomonę yra išsakęs ir Europos Teisingumo Teismas (toliau – ETT) [14]. Teismas konstatavo, kad duomenų ar informacijos pobūdis neturi reikšmės, todėl futbolo rungtynių tvarkaraštis gali būti laikomas duomenų baze.

Paminėtina ir Lietuvos teismų praktika. Vienoje iš Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nagrinėtų bylų [15] nė vienos instancijos teismas nekvestionavo, taigi faktiškai pripažino, jog anglų-lietuvių-anglų ir vokiečių-lietuvių-vokiečių kalbų žodynai yra duomenų bazė.

Apibendrinant pažymėtina, kad duomenų bazės turinio neapibrėžtumo požymis, taikomas kartu su duomenų bazės formos neapibrėžtumo požymiu, daro duomenų bazės sąvoką labai plačią ir leidžia ją pritaikyti labai įvairiems objektams. Kiti požymiai skirti šiek tiek sukonkretinti ir susiaurinti duomenų bazės sąvoką.

3. Rinkiniai. Ši sąvoka orientuoja į svarbią distinkciją, jog tai, kam Direktyva suteikia apsaugą, yra ne patys kūriniai, duomenys ar kita medžiaga, priklausantys rinkiniui, bet būtent jų rinkinys kaip visuma. Duomenų bazėje esantys elementai pagal Direktyvą apsaugos negauna ir buvimas duomenų bazėje nekeičia jų statuso – tai aiškiai konstatuojama pačios Direktyvos 3 straipsnio 2 dalyje, 13 straipsnyje bei Preambulės 18, 26, 27 punktuose¹.

Antra, sąvoka „rinkinys“, kuri pagal Dabartinės lietuvių kalbos žodyną reiškia „kas surinkta, kolekcija; komplektas“ [16], suponuoja tokius požymius – jog duomenų bazė yra sudaryta iš pavienių ir nepriklausomų vienas nuo kito elementų.

4. Kūriniai, duomenys ar kitokia medžiaga, sudarantys rinkinį, turi būti **pavieniai**. Tai labai svarbus požymis, leidžiantis gerokai susiaurinti objektų, kuriems turi būti suteikiama duomenų bazių teisinė apsauga, ratą. Šis požymis reiškia, kad kūriniai, duomenys ar kitos medžiagos vienetai, esantys duomenų bazėje, turi išlaikyti savo individualumą, kitaip sakant, kiekvienas iš jų turi atlikti savo funkciją nepriklausomai nuo kitų kūri-

¹ Kita vertus, duomenų bazės ir jos turinio atskyrimo nereikia pernelyg sureikšminti, nes *sui generis* teisės saugo būtent duomenų bazės turinį.

nių, duomenų ar kitokios medžiagos vienetų. Jeigu rinkinyje esančio elemento prasmė ir funkcija priklauso nuo jo sąsajos su kitais elementais, tokio elemento laikyti pavieniu negalima [17, p. 986]. Kaip, aiškindamas duomenų bazės sąvoką, yra pareiškęs ETT, duomenų bazę sudarantys elementai gali būti atskirti vieni nuo kitų, nekeičiant jų informacinio, literatūrinio, meninio, muzikinio ar kitokio turinio vertės [18]. Į tai pozityviai ir negatyviai orientuoja ir Preambulės 17 punktas. Pozityviai pabrėžiama, kad kūriniai, duomenys ar kita medžiaga turi būti pavieniai², o negatyviai pabrėžiama, kad garso arba vaizdo įrašai, kinematografiniai, literatūriniai ir muzikiniai kūriniai duomenų bazėmis nelaiikytini. Nors garso įrašą galima laikyti garsų rinkiniu, vaizdo ir kinematografinius kūrinius – kadru rinkiniais, literatūrinius kūrinius – sakinių, žodžių bei raidžių rinkiniais, bet yra aišku, kad paskiras kadras, garsas ar žodis savo tikrosios funkcijos – būti visumos dalimi – neatlieka. Todėl reikalavimas duomenų bazės elementams būti paviniams yra svarbus apibrėžimo aspektas, nes būtent šis požymis gali šiek tiek apriboti duomenų bazės sąvoką.

Direktyvos preambulės 19 punkte³ pateiktas dar vienas apribojimas, susijęs su aptariamu požymiu: Direktyvos apsauga netaikoma kelių muzikinių įrašų rinkiniui kompaktinėje plokštelėje⁴.

5. Duomenų bazės elementai turi būti **metodiškai arba sistemingai išdėstyti**⁵. Tiek teorijoje, tiek teismų praktikoje sutariama, kad šis kriterijus yra liberalus ir jį atitiks bet koks išdėstymas, jei jį gali suvokti tie, kas naudojami duomenų baze. Todėl metodiško/sisteminio išdėstymo reikalavimą atitiks duomenų bazės elementų išdėstymas abėcėlės tvarka, chronologiškai, pagal dalyką (pvz., reklaminiai skelbimai laikraščiuose dažniausiai grupuojami taip: perka, parduoda, ieško darbo ir pan.) ar netgi remiantis meniniais kriterijais. ETT yra konstatavęs, kad atskirų futbolo rungtynių datų, laikų ir komandų pavadinimų išdėstymas tvarkaraščiuose atitinka šį požymį, nors susitinkančios komandų poros išrenkamos burtais [14]. Kitoje byloje ETT duomenų baze pripažino

² Dėl netikslaus šio Preambulės punkto vertimo lietuviškame variante atsirado žodis „ir“. Jo nėra Direktyvoje kitomis kalbomis. Dėl šio junginio įterpimo dingo tikroji antrosios sakinio dalies paskirtis – pabrėžti, kad kūriniai būtų pavieniai; kartu visa punkto prasmė tapo nebeaiški.

³ „kadangi paprastai kelių muzikinių įrašų rinkinys kompaktinėje plokštelėje (CD) nepriklauso šios direktyvos kompetencijai dėl dviejų priežasčių: nes, pirma, toks rinkinys neatitinka autorių teisių apsaugos reikalavimų ir, antra, investicija į jį nėra tokia didelė, kad ja vertėtų domėtis *sui generis* teisių požiūriu“.

⁴ Atkreiptinas dėmesys, kad teisinė apsauga tokiam muzikos įrašų rinkiniui nesuteikiama ne dėl to, kad jis neatitinka duomenų bazės požymių (iš tiesų jis juos atitinka), o dėl to, kad nėra tenkinami papildomi reikalavimai – šis rinkinys paprastai nepasižymi originalumu, todėl jam negalima taikyti autorių teisių apsaugos, o investicijos į tokio rinkinio sudarymą negali būti laikomos esminėmis – būtina sąlyga, kad duomenų bazei būtų suteikta *sui generis* teisių apsauga (žr. 2 išnašą).

⁵ Lietuviškame vertime vartojama sąvoka „sutvarkymas“, o ne „išdėstymas“. Tačiau žodis „sutvarkymas“ gali suponuoti klaidingą mintį, kad duomenų bazę sudarantys elementai yra suderinti tarpusavyje, t. y. nėra pavieniai, todėl mes pirmenybę teikiame žodžiui „išdėstymas“. Be to, būtent sąvoka „išdėstymas“ yra vartojama Berno konvencijos 2 straipsnio 5 dalyje ir ATGTĮ 4 straipsnio 3 dalies 2 punkte.

informacijos, susijusios su žirgų lenktynėmis, rinkinį [18]. Nacionaliniai teismai duomenų bazėmis yra pripažinę interneto svetainę, susidedančią iš keleto internetinių puslapių [19]. Akivaizdu, kad išdėstymo metodiškumas/sistemiškumas šiais atvejais buvo minimalus. Duomenų bazė pagal šį požymį nelaikytini tik tokie informacijos rinkiniai, kuriuos sudarantys elementai, nors ir pavieniai, yra sudėti atsitiktiniu būdu arba naudojant tokią sistemą, kurią gali suvokti tik pats sudarytojas, o ne kiti asmenys [17, p. 991]. Štai Vokietijos teismas nepripažino, kad muzikos kūriniai, esantys internete, sudaro duomenų bazę, nes jų išdėstymas yra atsitiktinis [19].

Taip pat reikia atsižvelgti į Preambulės 20 punktą¹, pagal kurį nėra būtina, kad duomenų bazę sudarantys elementai būtų metodiškai/sistemiškai saugomi fizine prasme. Šis Preambulės punktas akivaizdžiai skirtas elektroninėms duomenų bazėms, nes jose apie jokią metodišką/sistemišką informacijos saugojimą fiziškai kalbėti negalima. Teorijoje ir teismų praktikoje nurodoma, kad tokiais atvejais užtenka, jog duomenų bazė turėtų priemonės, leidžiančias pasiekti konkretų ieškomą elementą (pvz., paieškos programa, leidžianti pasiekti ieškomą elementą) [13, 20, p. 583]. Bet tokiu atveju metodiško/sistemiško išdėstymo požymis iš esmės yra pakeičiamas individualaus prieinamumo požymiu.

6. Kūriniai, duomenys arba kita medžiaga turi būti **individualiai prieinami**. Šis požymis papildo reikalavimą, kad sudarantys duomenų bazę elementai būtų pavieniai. Jis reikalauja, kad pavieniai duomenų bazės elementai turi būti prieinami individualiai, o ne kartu su kitais duomenų bazės elementais.

Pirma, šis požymis suponuoja svarbią duomenų bazės savybę, jog ji turi būti užfiksuota kokioje nors materialioje laikmenoje [12, p. 70]. Nesant fiksacijos materialioje laikmenoje (pvz., poezijos vakaras, kurio metu skaitomi eilėraščiai) nebūtų galima individualiai prieiti prie atskirų elementų (šiuo atveju – eilėraščių), todėl tai nebūtų duomenų bazė Direktyvos prasme. Kita vertus, eilėraščius, skaitytus tą vakarą, sudėję į knygą turėtume duomenų bazę, nes knygos turinys leistų nustatyti puslapį, kuriame yra pavienis, mus dominantis eilėraštis, kitaip sakant, eilėraštis taptų individualiai prieinamas. Duomenų bazės fiksaciją materialioje laikmenoje yra patvirtinęs ir ETT [14].

Antra, individualaus priėjimo požymis reikalauja, kad duomenų bazė turėtų paieškos sistemą, nes kitaip individualus priėjimas būtų neįmanomas. Primintina, kad pirmajame Komisijos pateiktame Direktyvos projekte duomenų bazės sąvoka apėmė „elektroninę medžiagą, reikalingą operacijoms su duomenų baze, tokią kaip jos žodynas, indeksas ar informaciją gaunanti ir pateikianti sistema“. Nors galutiniame Direktyvos variante duomenų bazės apibrėžime šis požymis neminimas, jis minimas Preambulės 20 punkte², jo svarbą pripažino ir

¹ „kadangi šioje direktyvoje numatyta apsauga taikytina duomenų bazėms, kuriose darbai, duomenys ar kitokia medžiaga yra sistemingai arba metodiškai išdėstyta; kadangi nebūtina, kad minėta medžiaga fizine prasme būtų tvarkingai saugoma“.

² „kadangi šia direktyva reglamentuojamą apsaugą galima taikyti medžiagai, kurios reikia, kad galėtų funkcionuoti ir teikti informaciją

ETT nurodydamas, kad duomenų bazė turi „apimti technines priemones... arba kitą priemonę, pavyzdžiui, indeksą, turinio lentelę, planą ar ypatingą klasifikacijos metodą, leidžiantį rasti atskirus rinkinyje esančius elementus“ [14].

Kartu negalima nepaminti, jog individualaus priėjimo požymis nėra iki galo apibrėžtas ir gali būti interpretuojamas įvairiai. Viena vertus, jis gali būti suabsoliutinamas. Tuomet individualų priėjimą gali būti laikoma esant tik tada, kai kiekvieną pavienį duomenų bazę sudarantį elementą galima atskirti nuo kitų duomenų bazės elementų. Geras pavyzdys – elektroninė „Litlex“ duomenų bazė, kai naudojantis paieškos langų „ištraukiamas“ atskiras ieškomas dokumentas. Tačiau tokia interpretacija pernelyg daug informacijos rinkinių paliktų už duomenų bazės sąvokos ribų. Pirmiausia duomenų bazė būtų nebegalima laikyti jokio „tvirta“, o ne skaitmenine forma egzistuojančio rinkinio, nes pasiekti vieną elementą šiuo atveju neįmanoma visiškai atskirai nuo kitų. Pavyzdžiui, suradus ieškomą žodį „popieriniame“ žodyne kiti žodyne esantys žodžiai niekur nedingsta. Pagal tokią griežtą individualaus priėjimo interpretaciją popieriuje esantys žodynai, telefonų knygos, televizijos programos laikraščiuose ir pan. nebegalėtų būti priskirti prie duomenų bazių. Bet tai aiškiai neatitinka Direktyvos siekiamų tikslų: suteikti vienodą apsaugą tiek elektroninėms, tiek neelektroninėms duomenų bazėms.

Netgi kai kurios elektroninės duomenų bazės, kurios atskirus jų sudarančius elementus pateikia ne nepriklausomai vienus nuo kitų, o, tarkime, lentelėje (pvz., meteorologiniai duomenys), taip pat negalėtų būti priskirtos duomenų bazėms. Todėl labiau įtikinama nuosaukesnė individualaus priėjimo požymio interpretacija, pagal kurią šis požymis turi būti aiškinamas susiejant jį su metodiško/sistemiško elementų išdėstymo požymiu. Tuomet individualaus priėjimo reikalavimas bus išpildytas, jei ieškomą elementą bus galima rasti ir prieiti, nors ir kartu su kitais elementais [21, p. 207]. Būtent tokio požiūrio laikėsi ETT, kuris metodiško/sistemiško išdėstymo ir individualaus prieinamumo požymius analizavo ne atskirai, o abu kartu. Šie požymiai ypač aiškiai persipynę anksčiau pateiktoje ETT sprendimo citatoje, kurioje individualaus prieinamumo požymis susiejamas su indekso, turinio lentelės, plano ar ypatingo klasifikacijos metodo buvimu. Akivaizdu, kad indeksai, turiniai, planai ar juolab ypatingas klasifikacijos metodas nepadedą individualiai prieiti prie ieškomo elemento **atskirai** nuo kitų duomenų bazės elementų, o tik palengvina jį surasti **tarp** jų. Todėl reikia pripažinti, kad individualaus prieinamumo požymis tokiu atveju nebeturi jokios savarankiškos prasmės ir visiškai sutampa su reikalavimu duomenų bazės elementams būti išdėstytiems metodiškai arba sistemingai.

Kaip matyti, metodiško/sistemiško išdėstymo požymis ir individualaus prieinamumo požymis yra vienas kitą pakeičiantys. Manytina, kad aptariamų požymių konkurencija kilo iš to, jog Direktyva, kuria iš pradžių

tam tikros duomenų bazės, pavyzdžiui, aiškinamieji žodynai ir indeksavimo sistemos“.

ketinta suteikti apsaugą tik elektroninėms duomenų bazėms (tik vėliau apsauga išplėsta apimant ir neelektronines duomenų bazines), taip ir nesugebėjo nustatyti abiemis duomenų bazių tipams vienodų požymių, todėl vieni jų labiau tinka kalbant tik apie elektronines duomenų bazines, o kiti – kai susiduriama su neelektroninėmis duomenų bazėmis. Jau buvo užsiminta, kad metodiško/sisteminio išdėstymo požymis nelabai tinka elektroninėms duomenų bazėms, saugomoms elektroniniu pavidalu, ir kad ieškant informacijos paprastai prieinamas tik atskiras ieškomas elementas, todėl metodiško/sisteminio išdėstymo požymis šiuo atveju jokios reikšmės neturi ir yra redukuojamas į individualaus prieinamumo požymį. Neelektroninėms duomenų bazėms, atvirkščiai – negalima griežtai pritaikyti individualaus prieinamumo požymio, todėl individualaus prieinamumo reikalavimas įtraukiamas į metodiško/sisteminio išdėstymo reikalavimą.

Todėl Direktyvos pateikiamų metodiško/sisteminio išdėstymo ir individualaus prieinamumo požymių nereikėtų reikalauti abiejų iš karto – pripažinimui duomenų baze užtenka, kad būtų ir vienas iš šių požymių, svarbu, kad duomenų bazės naudotojas galėtų nesunkiai rasti jį dominančią informaciją.

7. Jau minėta, kad nurodymas „elektroniniu arba kitokiu būdu prieinamas“ papildoma Direktyvos 1 straipsnio 1 dalyje įtvirtintą reikalavimą apsaugą taikyti bet kokios formos duomenų basei, nes įtraukia į duomenų bazės sąvoką tiek naudojant elektroninę įrangą, tiek kitu būdu – dažniausiai vizualiai – prieinamas duomenų bazines [20, p. 583].

8. Direktyvos 1 straipsnio 3 dalyje, taip pat Preambulės 23 punkte pabrėžiama, kad Direktyvos suteikiama apsauga netaikoma kompiuterinėms programoms, naudojamoms elektroniniu būdu pasiekiamų duomenų bazėms sudaryti arba tvarkyti. Šis požymis riboja duomenų bazės sąvoką, neleidžia prie duomenų bazių priskirti kompiuterių programų. Tokio ribojimo tikslas nesunkiai suprantamas. Kompiuterių programų apsaugos klausimas jau buvo išspręstas 1991 m. gegužės 14 d. Tarybos direktyvoje 91/250/EEB dėl kompiuterių programų teisinės apsaugos (toliau – Kompiuterių programų direktyva) [22], todėl bet kokia šios Direktyvos revizija buvo nepageidaujama. Išties, jei Direktyvos suteikiamos apsaugos sričiai priklausytų ir kompiuterinės programos, joms galėtų būti taikomos *sui generis* teisinės apsaugos nuostatos, kurios Kompiuterių programų direktyvoje nustatytus teisių apribojimus padarytų beprasmius [9, p. 1230–1231].

Nepaisant aiškiai įtvirtinto aptariamo apribojimo, praktikoje duomenų bazių ir kompiuterinių programų santykis yra gerokai sudėtingesnis. Teorijoje išsakomos nuomonės, kad tais atvejais, kai kompiuterinė programa apima duomenų bazės komponentus, jie gali būti pripažįstami duomenų baze ir atitinkamai gauti Direktyvos suteikiamą apsaugą [23, p. 34]. Šis požiūris buvo patvirtintas Didžiojoje Britanijoje išspreštoje byloje *Mars UK Ltd v. Teleknowledge Ltd* [19]. Atsakovas *Teleknowledge Ltd* atgamino ir perprogramavo ieškovo gamina muose pardavimo automatuose įdiegtą monetų atpaži-

nimo programą, kuri, be kita ko, apėmė duomenis apie monetas. Tokie atsakovo veiksmai buvo pripažinti *Mars UK Ltd sui generis* teisių pažeidimu. Šis sprendimas liudija, kad Direktyvai ne iki galo pavyko įtvirtinti duomenų bazių ir kompiuterinių programų teisinės apsaugos atskyrimą ir tikrovėje jos gali persipinti, o pasekmės gali būti nepageidaujamos.

Manytina, kad duomenų bazės sąvoką galėtų naudinti apriboti tikslo arba funkcinis požymis. Turima galvoje tai, kad duomenų baze turėtų būti pripažįstamas tik toks informacijos rinkinys, kuris yra sukuriamas tam (ir tik tam), kad teiktų informaciją jos vartotojams. Todėl esant tokiai situacijai, kaip minėtoje *Mars UK Ltd* byloje, kai kompiuterinė programa apima duomenų rinkinį, kurio tikslas – įgalinti sėkmingai veikti prekių pardavimo automata, tas duomenų rinkinys neturėtų būti pripažintas duomenų baze. Šis apribojimas visiškai atitiktų Preambulės 9, 10, 12 ir kituose punktuose minimus Direktyvos tikslus – skatinti kurti informacijos apdorojimo sistemas. Direktyvoje minimi duomenų bazės požymiai – ją sudarančių elementų individualus prieinamumas, metodiškas/sisteminis išdėstymas, elementų nepriklausomumas – turi prasmę tik todėl, kad suteikia galimybę atlikti veiksmingą informacijos paiešką duomenų bazėje. Visa tai leidžia daryti prielaidą, kad vienintelė duomenų bazės paskirtis – teikti informaciją asmenims. Atrodo, būtent tai turėjo galvoje ETT kalbėdamas apie funkcinį kriterijų [14]. Tačiau Direktyvoje toks požymis nėra įtvirtintas, o ETT taip ir nepaaiškino šio kriterijaus prasmės, todėl tai kol kas lieka tik interpretacija.

Apibendrinant reikia pažymėti, kad pirmieji aptarti požymiai – duomenų bazės formos ir ją sudarančių elementų (kūrinių, duomenų ar kitos medžiagos) neapibrėžtumas – labai išplečia duomenų bazės sąvoką. Nors visi kiti požymiai ją turėtų susiaurinti, jie gali būti įvairiai interpretuojami ir nėra iki galo apibrėžti. Todėl tenka konstatuoti, kad Direktyvai nepavyko pateikti tikslios ir apibrėžtos duomenų bazės sąvokos, todėl tikslesnių jos ribų nubrėžimas lieka teismų praktikos reikalas. Iš esmės kiekvienu konkrečiu atveju duomenų bazė turėtų būti vertinama atskirai, nustatant, kiek ji atitinka anksčiau aptartus požymius. Naudingu kriterijumi galėtų tapti funkcinis duomenų bazės požymis – ji turi teikti informaciją žmonėms. Šis kriterijus padėtų atriboti duomenų bazines nuo informacijos rinkinių, pasižyminčių panašiais požymiais, tačiau skirtų kitoms reikmėms, pavyzdžiui, mašinoms funkcionuoti.

2. DUOMENŲ BAZĖS SĄVOKA LIETUVOS RESPUBLIKOS TEISĖJE

ATGTĮ 2 straipsnio 7 dalyje duomenų bazė yra apibrėžta taip:

„susistemintas ar metodiškai sutvarkytas kūrinių, duomenų arba kitokios medžiagos rinkinys, kuriuo galima individualiai naudotis elektroniniu ar kitu būdu, išskyrus kompiuterių programas, naudojamas tokių duomenų bazėms kurti ar valdyti“.

ATGTĮ nuostatos dėl duomenų bazių turi būti ir, kaip nurodyta šio įstatymo priede, yra suderintos su Direktyva. Pateikiamas duomenų bazės apibrėžimas yra panašus į Direktyvos pateikiamą, tačiau galima pastebėti ir kelis svarbius skirtumus.

Pirma, Direktyva numato, jog duomenų bazė yra **pavienių** kūrinių, duomenų ar kitokios medžiagos rinkinys. ATGTĮ tokio reikalavimo nenustato. Prisimenant, kas buvo pasakyta apie duomenų bazės sąvokos apibrėžimą, kurį nustato šis reikalavimas, lieka konstatuoti, kad ATGTĮ dar labiau išplečia ir taip labai plačią duomenų bazės sąvoką. Kartu Lietuvos įstatymų leidėjas atsisako vieno iš nedaugelių kriterijų, leidžiančių atskirti duomenų bazes nuo bet kokių informacijos rinkinių. Todėl pagal ATGTĮ pateiktą apibrėžimą duomenų bazė laikytinas ir filmas (kadru rinkinys), ir muzikos kūrinys (garsų rinkinys), pagaliau šis straipsnis taip pat gali būti laikomas duomenų bazė (nes yra sakinių, žodžių ir raidžių rinkinys).

Antrasis skirtumas susijęs su Direktyvos reikalavimu, kad duomenų bazę sudarantys kūriniai, duomenys ar kitos medžiagos vienetai būtų individualiai prieinami. ATGTĮ šį reikalavimą performuluoja visai kita prasme: čia teigiama, kad individualiai prieinami turi būti ne duomenų bazę sudarantys elementai, o galimybė „individualiai naudotis“ jų rinkiniu, t. y. pačia duomenų bazė. Ką reiškia galėjimas individualiai naudotis kūrinių, duomenų ar kitokios medžiagos rinkiniu, lieka neaišku. Ar tai reiškia, kad informacijos rinkiniu galima naudotis neatsižvelgiant į kitus informacijos rinkinius? Ar tai, kad informacijos rinkiniu gali naudotis individualus vartotojas atskirai nuo kitų vartotojų? Ir apskritai: ar tai kažkoks naujas ir prasingas Lietuvos įstatymų leidėjo įvestas reikalavimas, pakeičiantis Direktyvos nustatytąjį? Tačiau apie jokių nukrypimus nuo Direktyvos ATGTĮ aiškinamajame rašte [24] neminima (atvirkščiai, minima, kad ATGTĮ suderintas su Direktyva), o turint galvoje, kad duomenų bazės sąvoka tiesiogiai susijusi su naujos Lietuvoje *sui generis* (duomenų bazių gamintojų) teisės apimtimi, bet kokios duomenų bazės sąvokos modifikacijos turėjo būti paminėtos. Manytina, kad čia vėl susiduriame ne su sąmoninga įstatymų leidėjo valia, o su paprasčiausia Direktyvos teksto vertimo klaida – neteisingai išverstas duomenų bazę sudarančių pavienių elementų individualaus prieinamumo reikalavimas buvo transformuotas į individualų pačios duomenų bazės prieinamumo reikalavimą. Šios klaidos, įtvirtintos įstatymo lygiu, sukelia nepageidaujamų pasekmių. Pirma, duomenų bazės sąvokoje visiškai nebelieka užuominos, kad ją sudarantys elementai turi būti individualūs. Antra, atsiranda naujas reikalavimas, kurį turi atitikti objektas, kad būtų pripažintas duomenų bazė (ji turi būti individualiai pasiekiamą), tačiau šio reikalavimo prasmė lieka visiškai neaiški.

Būtina pažymėti, kad savaime apibrėžimų neatitikimas dar nėra Direktyvos nuostatų pažeidimas. Direktyva anaipol nereikalauja, kad valstybės narės vartotų būtent tokią duomenų bazės sąvoką. Jos tikslas – užtikrinti, kad visose valstybėse narėse būtų saugomos Direktyvoje nustatytus kriterijus atitinkančios duomenų

bazės, todėl valstybė narė pažeis Direktyvos reikalavimus, jei numatys siauresnę nei Direktyvoje numatytoji apsauga, bet nebus pažeidimas, jei valstybėje narėje nustatyta apsauga yra platesnė. Iš to, kas pasakyta aukščiau, matyti, kad ATGTĮ pašalina du reikalavimus, numatytus Direktyvoje (kad duomenų bazę sudarantys elementai būtų pavieniai ir kad jie būtų individualiai prieinami) ir prideda vieną naują – kad būtų individualiai prieinama pati duomenų bazė. Pirmųjų dviejų reikalavimų pašalinimas išplečia duomenų bazių teisinę apsaugą Lietuvoje, palyginti su Direktyvos reikalavimais, o naujo reikalavimo įvedimas, bent jau teoriškai, Direktyvoje numatytą apsaugą susiaurina. Iš čia išplaukia, kad įstatymo nuostatos šia apimtimi pažeidžia Direktyvos reikalavimus.

Tokios, kokia dabar įtvirtinta ATGTĮ, duomenų bazės sąvokos vartojimas nėra pateisinamas ir nacionaliniu požiūriu. Kaip minėta, ATGTĮ pateikta duomenų bazės sąvoka yra nepagrįstai plati ir suteikia išimtinės teises į pernelyg platų objektų ratą, o tai savo ruožtu gali sukelti nenumatytų neigiamų pasekmių. Pavyzdžiui, pagal ATGTĮ pateiktą duomenų bazės sąvoką šis straipsnis taip pat laikytinas duomenų bazė, nes yra sistemiskai išdėstytas duomenų arba kitokios medžiagos (sakinių, žodžių ar raidžių) rinkinys ir nėra kompiuterio programa, naudojama duomenų bazei kurti arba valdyti. Forma, kuria pateiktas straipsnis, nesvarbi. Duomenų bazė laikomam straipsniui suteikiama ne tik autorių teisės apsauga (nes atitinka ATGTĮ 4 str. 1d. kriterijus), bet ir *sui generis* teisių apsauga, nes straipsniui sukurti buvo investuota nemažai intelekto ir laiko. O *sui generis* teisių apribojimai yra gerokai siauresni nei autorių turtinių teisių apribojimai. Štai autorių turtinės teisės ribojamos suteikiant kitiems asmenims teisę cituoti kūrinių (ATGTĮ 21 str.). Tuo tarpu *sui generis* teisių apribojimai (ATGTĮ 63 str.) tokio atvejo nenumato. Išvada – šio straipsnio cituoti nebegalima (nebent būtų gautas straipsnio autoriaus, t. y. duomenų bazės gamintojo leidimas). Ir tai taikytina ne tik šiam, bet visiems straipsniams ir literatūros kūriniams apskritai, nes jie visi pagal ATGTĮ pateiktą apibrėžimą gali būti kvalifikuoti kaip duomenų bazės¹.

Čia reikia prisiminti ketvirtąjį postulata, kurį paminėjome straipsnio pradžioje – suteikiant duomenų bazių teisinę apsaugą turi būti išlaikyta tinkama pusiausvyrą tarp duomenų bazių gamintojų interesų ir vartotojų, t. y. visos visuomenės. Akivaizdu, kad esant tokiomis sąlygomis apie pusiausvyrą kalbėti nėra jokio pagrindo.

Mūsų nuomone, ATGTĮ pateiktas duomenų bazės apibrėžimas turi būti tikslinamas, galutinai suderinant jį su Direktyvoje pateikiamu. O kol tai nėra padaryta, ATGTĮ nuostatas taikantys subjektai turėtų duomenų bazės sąvoką aiškinti siaurai, remdamiesi Direktyva ir ETT praktika.

¹ Tiesa, šią išvadą sušvelnina tas faktas, kad ir be duomenų bazės gamintojo sutikimo galima naudoti nedideles (vertinant kokybiniu ir (ar) kiekybiniu požiūriu) duomenų bazės turinio dalis.

IŠVADOS

1. Direktyvoje pateikiama duomenų bazės sąvoka nėra iki galo apibrėžta. Viena vertus, tai nulemta duomenų bazės apibrėžime įtvirtintų požymių, jog duomenų bazė gali būti bet kokios formos ir sudaryta iš bet kokių kūrinių, duomenų ar kitokios medžiagos (kitai sakant, iš bet kokios informacijos). Kita vertus, visi duomenų bazės sąvoką apribojantys požymiai (duomenų bazę sudarantys elementai turi būti pavieniai, metodiškai arba sistemingai išdėstyti, individualiai prieinami, duomenų bazė nelaikomos kompiuterių programos, naudojamos elektroniniu būdu pasiekiamų duomenų bazėms sudaryti arba tvarkyti) patys gali būti įvairiai interpretuojami. Todėl ar kuris nors objektas laikytinas duomenų bazė, kiekvienu konkrečiu atveju reikia vertinti atskirai, nustatant, ar jis atitinka duomenų bazės apibrėžime nurodytus požymius.

2. Būtų tikslinga įvesti papildomą – funkcinį (tikslą) – kriterijų, padėsiantį atskirti duomenų bazes nuo kitų informacijos rinkinių. Šis kriterijus prie duomenų bazių leistų priskirti tik tokius informacijos rinkinius, kurie buvo sukurti ir funkcionuoja tam, kad teiktų informaciją asmenims.

3. Direktyvos apibrėžime nurodomi duomenų bazės požymiai – metodiškas/sistemingas duomenų bazę sudarančių elementų išdėstymas ir jų individualus prieinamumas – yra vienas kitą pakeičiantys. Elektroninėms duomenų bazėms labiau tinka individualaus prieinamumo požymis, tuo tarpu neelektroninėms – metodiško/sistemingo elementų išdėstymo požymis. Todėl nustatant, ar kuris nors objektas laikytinas duomenų bazė, užtenka nustatyti bent vieno iš šių požymių egzistavimą, o ne reikalauti abiejų.

4. ATGTĮ pateiktas duomenų bazės apibrėžimas neatitinka Direktyvoje pateikiamo apibrėžimo, nes duomenų bazę sudarantiems elementams nėra keliamas reikalavimas būti pavieniams bei prieinamiems individualiai, tačiau keliamas reikalavimas, kad individualiai būtų galima naudotis pačia duomenų bazė. Šio reikalavimo prasmė lieka visiškai neaiški ir jo įvedimas gali būti laikomas Direktyvos nuostatų pažeidimu.

5. Šiuo metu ATGTĮ įtvirtinta duomenų bazės sąvoka yra neaiški ir pernelyg plati. Be kita ko, ji leidžia daugeliui autorių teisių objektų pradėti taikyti ne tik autorių teisių, bet ir *sui generis* teisių apsaugą. Tai gali sukelti nenumatytų ir sunkiai apibrėžiamo masto problemų ir pažeisti išimtinių teisių į duomenų bazes turėtojų ir liksios visuomenės teisių ir pareigų pusiausvyrą.

6. ATGTĮ pateiktą duomenų bazės apibrėžimą siūloma galutinai suvienodinti su Direktyvoje pateiktu apibrėžimu ir ATGTĮ 2 straipsnio 7 dalį išdėstyti taip: „Duomenų bazė – pavienių, individualiai elektroniniu arba kitokiu būdu prieinamų ir metodiškai ar sistemingai išdėstytų kūrinių, duomenų ar kitokios medžiagos rinkinys, išskyrus kompiuterių programas, naudojamas tokių duomenų bazėms kurti ar valdyti“.

LITERATŪRA

1. **Grosheide F. W.** Database Protection – The European Way // Journal of Law and Policy. 2002.
2. **Brill Ch.** Legal Protection of Collections of Facts // Computer Law Review and Technology Journal. 1998. No. 1.
3. **Bastian M. J.** Protection of „Noncreative“ Databases: Harmonization of United States, Foreign and International Law // Boston College International and Comparative Law Review. 1999. No. 22.
4. **Europos** Parlamento ir Europos Sąjungos Tarybos direktyva 96/9/EB dėl duomenų bazių teisinės apsaugos // OJ L 1996/77/ 20.
5. **Lietuvos Respublikos** autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas // Valstybės žinios. 1999. Nr. 50-1598; 2003. Nr. 28-1125.
6. **Derclaye E.** Do Sections 3 And 3a of The CDPA Violate The Database Directive? A Closer Look at the Definition of a Database in the U.K. and its Compatibility with European Law // European Intellectual Property Review. 2002. No. 24(10).
7. <http://www3.lrs.lt/cbin/eu/preps2?Condition1=34570&Condition2=duomenų%20bazių%20teisinės%20apsaugos>
8. **Pasaulio prekybos** organizacijos steigimo sutartis // Valstybės žinios. 2001. Nr. 46–1620.
9. **Powel M.** The European Union's Database Directive: An International Antidote to the Side Effects of Feist? // Fordham International Law Journal. 1997.
10. **Berno konvencija** dėl meno ir literatūros kūrinių apsaugos // Valstybės žinios. 1996. Nr. 55-1291.
11. **Chalton S.** The amended database directive proposal: a commentary and synopsis. European Intellectual Property Review. 1994. No. 16(3).
12. **Davison M.** The Legal Protection of Databases. – Cambridge University Press, 2003.
13. **Hughenholz P. B.** Implementing the European Database Directive. // <http://www.ivir.nl/publications/hughenholz/PBH-HCJ-LIB.doc>
14. **Fixtures Marketing Ltd v Organismos prognostikon agnon podosfairou EG (OPAP), C-444/02**
15. **Lietuvos Aukščiausiojo Teismo** Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2005 02 21 nutartis civilinėje byloje *Bendra Lietuvos–Olandijos įmonė UAB "Vtex" v. UAB "Tildė informacinės technologijos"*, Nr. 3K-3-112/2005.
16. <http://www.autoinfa.lt/webdic/>
17. **Derclaye E.** What is a Database? // The Journal of World Intellectual Property. 2002. No. 6.
18. **British Horseracing Board Ltd. v Wiliam Hill Organization Ltd., C 203/02**
19. **Hughenholz P B.** The New Database Right: Early Case Law from Europe. // <http://www.ivir.nl/publications/hughenholz/fordham2001.html>
20. **Kaye L.** The Proposed EU Directive for the Legal Protection of Databases: a Cornerstone of the Information Society // European Intellectual Property Review. 1995. No. 17(12).
21. **Aplin T.** The ECJ elucidates the Database Right // Intellectual Property Quarterly. 2005. No. 2.
22. **Tarybos** direktyva 91/250/EEB dėl kompiuterių programų teisinės apsaugos // OJ L 122, 1991.
23. **Lai S.** Database Protection in the United Kingdom: the New Deal and its Effects on Software Protection // European Intellectual Property Review. 1998. No. 20.
24. **Aiškinamasis raštas** dėl Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo projekto // <http://www.lrs.lt>

THE CONCEPT OF A DATABASE IN THE EUROPEAN UNION AND LITHUANIAN LAW

Doctoral Candidate Ramūnas Birštonas
Mykolas Romeris University

Summary

The aim of the article is to analyse the definition of a database which is contained in Directive 96/9 of the European Parliament and of the Council on the legal protection of databases and to compare it with the definition used in Lithuanian Law on Authors and Neighbouring rights. The definition of a database is important for several reasons. First, it sets the boundaries of the protection available for databases. Second, the definition of a database as well as many others legal definitions are ambiguous and require further explanations. Third, the authentic translation of Directive differs in some aspects from text of the Directive in other languages. Finally there is inconsistency between the definition in directive and the definition used in Lithuanian Law on Authors and Neighbouring rights.

In the first part of the article the gradual development of definition of a database until its final version included in Directive is analysed. Then all the elements of definition are considered. Conclusion is given, that definition of database is extremely broad and lacks of clarity. Two requirements of a database that is „database can be in any form“ and it consist of

„works, data or other materials“ make definition of a database extremely broad. Others attributes of database (collection, independent elements, systematical or methodical arrangement of elements, their capability of being individually accessed) are quite unclear and may be interpreted broadly. The last requirement that a database is not computer programs used in the making or operation of databases accessible by electronic means faces the same problem. Therefore court should exam all above mentioned attributes in every case individually.

The author suggests that strict distinction between systematical or methodical arrangement of elements and their capability of being individually accessed is impossible. If the first requirement is more suited to „hard-form“ databases, for example, phone books, the second one could be attributed to electronic databases only.

In the second part the author turns to compare definition of database, included in Directive and Law on Lithuanian Authors and Neighbouring rights with the Directive.

Although Lithuanian law clearly seeks to incorporate the definition given in directive, it misses two of above mentioned attributes (independence of elements, and their capability of being individually accessed). Instead of that Lithuanian law states that a database should be accessed individually itself. These inadequacies may violate the directive because they narrow protection of databases required by directive. On the other hand, they are not justified from the national position.

Keywords: database, legal protection.